
ІСТОРІЯ НАУКИ

УДК 549(050)(477)

Орест Матковський¹, Ірина Побережська², Євгенія Сливко³

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, Львів, Україна, 79005*

¹mineral@lnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-7632-6080>

²irina_pober@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-5020-8326>

³emslivko@i.ua; <https://orcid.org/0000-0002-2731-0602>

СІМДЕСЯТ П'ЯТЬ РОКІВ “МІНЕРАЛОГІЧНОМУ ЗБІРНИКУ”

Висвітлено відомості про перше періодичне видання мінералогічного спрямування в Україні – “Мінералогічний збірник”, заснований з ініціативи Є. Лазаренка 1947 р. у Львівському державному університеті імені Івана Франка. Схарактеризовано значення збірника у розвитку мінералогії не тільки у країні, а й загалом. На його сторінках започатковано низку наукових напрямів тогочасної мінералогії: структурну мінералогію і кристалохімію, мінералогічну кристалографію, учення про флюїдні включення в мінералах (термобаро-геохімію), регіональну і космічну мінералогію та ін. У збірнику публікують оригінальні наукові статті, що містять результати теоретичних та експериментальних досліджень, історичні огляди, рецензії на наукові праці, хроніки наукових подій та ін. Тематика збірника: мінералогія, геохімія, петрологія, екологія (мінералогічна кристалографія, структурна мінералогія, кристалохімія, регіональна та космічна мінералогія, прикладна мінералогія, біомінералогія, наномінералогія, технологічна мінералогія, фізико-хімічне моделювання процесів мінералоутворення, мінералого-петрологічні методи розшуків корисних копалин, петрографія, літологія, геохімія осадових товщ, геохімія доквілля).

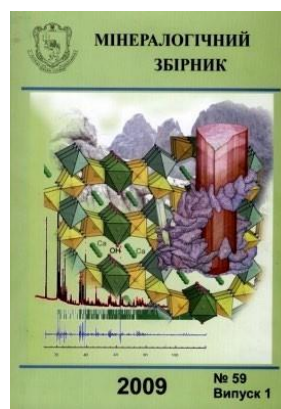
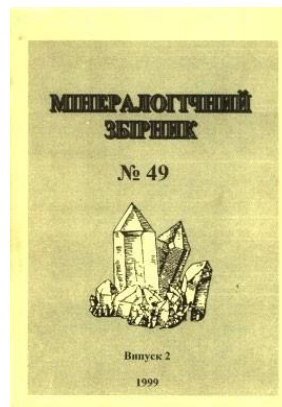
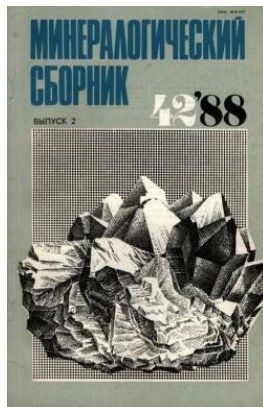
Ключові слова: “Мінералогічний збірник”, періодичне видання, мінералогія, Є. К. Лазаренко, Львівський національний університет імені Івана Франка.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/min.72.09>

“Мінералогічний збірник” – одне з найстаріших періодичних наукових видань Львівського національного університету імені Івана Франка. Його засновано 1947 р. з ініціативи Є. Лазаренка при Львівському геологічному товаристві (ЛГТ), організованому 1945 р. одночасно з геологічним факультетом Львівського університету. Збірник став першим періодичним науковим виданням мінералогічного спрямування в Україні та другим у колишньому СРСР (після “Записок Всесоюзного мінералогічного товариства”).

Символічним є збіг 75-річчя “Мінералогічного збірника” зі 110-ми роковинами від дня народження акад. Є. Лазаренка, який був відповідальним редактором збірника до кінця свого життя. З 1979 р. цю функцію виконує учень Євгена Костянтиновича – професор кафедри мінералогії О. Матковський.

© Матковський Орест, Побережська Ірина, Сливко Євгенія, 2022

Інформацію про появу, історію і внесок збірника в розвиток мінералогії наведено в низці праць у різних виданнях [1–3, 7, 9, 12].

Уже перші три номери “Мінералогічного збірника” високо оцінив у двох рецензіях знаний мінералог акад. А. Бетехтін [1, 2]. У них зазначено, що загалом збірники справляють дуже хороше враження як за змістом, так і за оформленням. У них поряд з численними мінералогічними відомостями розглянуто важливі загальнотеоретичні питання з проблем мінералогії. Потрібно вітати звернення редакції збірника до всіх геологів, які досліджують Україну, з проханням надсилати для опублікування відповідні матеріали. Учений побажав Львівському геологічному товариству подальших успіхів у цьому напрямі.

Справді, у перших номерах збірника опубліковано статті, присвячені теоретичній мінералогії. Дві з них належать В. Соболеву і стосуються поняття виду в мінералогії та координаційного числа алюмінію в силкатах; у праці В. Кузнецова розглянуто проблеми ізоморфізму. У збірнику № 2 вміщено статті В. Соболева “Энергия кристаллической решетки и законы распределения ионов в минералах” і “Принципы и попытка построения рациональной классификации минералов”, а також перші публікації про флюїдні вклучення в мінералах М. Єрмакова і Д. Григор’єва. Наприкінці опубліковано перший бібліографічний опис наукової літератури з мінералогії України, що його започаткував Є. Лазаренко.

У третьому номері "Мінералогічного збірника" з'явилася перша праця видатного фахівця зі структурної мінералогії акад. М. Белова "О двойниковых законах у слюд и слюдоподобных минералов", яка фактично стала початком публікації добре відомого світової мінералогічній спільноті циклу статей під загальною назвою "Очерки по структурной минералогии". Як додаток до збірника видано працю М. Єрмакова "Критерии познания генезиса минералов и среда рудообразования" (1949).

Досить ґрунтовний аналіз перших 25 номерів "Мінералогічного збірника" виконано у праці [12]. Зазначено, що успіх і популярність перших номерів зумовили те, що невеликі книжечки поступово розрослися в солідні томи. Збільшилась кількість авторів, розширилась тематика опублікованих статей. Схарактеризовано такі основні аспекти діяльності видання, як "Мінералогічний збірник" у розвитку мінералогії в Україні, література з мінералогії України, розвиток теоретичних основ мінералогії в Україні, місце збірника в історії розвитку мінералогії. Уже з десятого номера збірник став міжнародним виданням: у цьому номері опубліковано статті І. Костова (Болгарія), Ш. Коха (Угорщина), Е. Зелігера (НДР), Я. Кутини (Чехословаччина), Р. Герценберга (Болівія). У наступних номерах з'явилися публікації К. Кириленка (Франція), Ф. Сміта (Канада), С. Томкева (Велика Британія), Л. Барича (Югославія).

Перші 17 номерів "Мінералогічного збірника" виходили щорічно під егідою ЛГТ у видавництві ЛДУ імені Івана Франка. Над підготовкою матеріалів до друку працювала редакційна колегія ЛГТ, членами якої були О. Вялов, В. Глушко, М. Єрмаков, Л. Кудрін, В. Кузнецов, М. Ладиженський, Є. Лазько, О. Матковський, В. Порфір'єв, Д. Резвой. З ініціативи Є. Лазаренка бібліотека ЛГТ з 1949 р. розпочала обмін геологічною літературою з бібліотеками не тільки країни, а й інших держав. Завдяки цьому "Мінералогічний збірник" читала світова геологічна спільнота.

У 1964 р. збірник переведено в ранг республіканського міжвідомчого видання; до 1976 р. щорічно виходило чотири випуски одного номера, пізніше – два, з 2021 р. – один. У Постанові Комітету з координації науково-дослідних робіт при Раді Міністрів УРСР та наказі Міністерства вищої та середньої освіти УРСР зазначено, що при Львівському державному університеті імені Івана Франка затверджено видання міжвідомчого збірника, який є продовженням "Мінералогічного збірника", що його видавало Львівське геологічне товариство, зі збереженням відповідної нумерації [8]. Цим наказом затверджено новий склад редакційної колегії: відп. редактор – член-кор. АН УРСР, проф. Є. Лазаренко (ЛДУ імені Івана Франка), заступник відп. редактора – проф. О. Поваренних (Інститут геологічних наук АН УРСР), відп. секретар – доц. О. Матковський (ЛДУ імені Івана Франка), члени редколегії: проф. Д. Бобровник (ЛДУ імені Івана Франка), доц. Б. Гаврусевич, якого змінив В. Латиш (Київський державний університет імені Тараса Шевченка), доц. Е. Єліссєв (ЛДУ імені Івана Франка), канд. геол.-мін. наук В. Колтун (Інститут геології і геохімії горючих копалин АН УРСР), проф. М. Логвиненко (Харківський державний університет імені Максима Горького), проф. Л. Станкевич (Дніпропетровський гірничий інститут), проф. Л. Ткачук (Інститут геологічних наук АН УРСР). Звичайно, з часом склад редколегії змінювався: її членами були чи є нині професори З. Бартошинський, О. Бобрієвич (заст. гол. редактора), А. Горовий, О. Додатко, В. Євтехов, Ф. Зузук, П. Заріцький, В. Квасниця, Л. Карякін, М. Ковальчук, Ю. Ляхов, В. Мельничук, І. Наумко, І. Носирев, В. Павлишин, Б. Панов, Б. Пирогов, А. Пізнюр, М. Павлунь (заст. гол. редактора), доценти П. Білоніжка, Л. Колтун, Л. Скакун, Б. Сребродольський, Є. Сливко, М. Сливко, В. Хмелівський, А. Ясинська та ін. З 2014 р. відповідно до вимог ВАК України до складу редколегії ввійшли науковці інших країн –

С. Єлень (Словаччина), Я. Пршек (Польща) та Х. Стейн (США). У 2021 р. згідно з вимогами часу наказом ректора ЛНУ імені Івана Франка затверджено новий склад редколегії: гол. редактор – проф. О. Матковський, заст. гол. редактора – доц. І. Побережська, відп. секретар – доц. Є. Сливко, члени редколегії: проф. М. Бомбель (Польща), канд. геол. наук А. Галамай, проф. В. Євтехов, доц. С. Єлень (Словаччина), проф. В. Квасниця, д-р геол. наук Ю. Колтун, канд. геол. наук С. Кріль, д-р геол. наук Г. Кульчицька, член-кор. НАН України І. Наумко, проф. В. Павлишин, доц. Л. Скакун, проф. В. Шевчук, доц. С. Ціхонь, канд. геол. наук М. Яковенко.

До 1990 р. “Мінералогічний збірник” виходив у видавництві при ЛДУ імені Івана Франка (видавниче об’єднання “Вища школа”), протягом 1990–1998 рр. – у видавництві “Світ” при Львівському університеті, з 1999 р. – у видавничому центрі (нині видавництві) ЛНУ імені Івана Франка. До розпаду СРСР збірник друкували російською мовою з резюме англійською, протягом 1991–2008 рр. – українською мовою з резюме англійською, 2009–2015 – з резюме англійською та російською, з 2015 – з розширеним резюме англійською мовою. Нині статті у збірнику друкують українською або англійською мовою, з 2021 р. російськомовні праці та статті з РФ редколегія не приймає.

Внесок “Мінералогічного збірника” у розвиток мінералогії загалом та мінералогії України зокрема надзвичайно вагомий. У ньому започатковано низку наукових напрямів тогочасної мінералогії – структурну мінералогію і кристалохімію, мінералогічну кристалографію, учення про включення в мінералах (термобарогеохімію), регіональну мінералогію, космічну мінералогію, історію мінералогії, окремі аспекти прикладної мінералогії і біомінералогії. Нині тематика збірника охоплює мінералогію, геохімію, петрологію та екологію, зокрема, приймають статті з мінералогічної кристалографії, структурної мінералогії, кристалохімії, регіональної, космічної, прикладної й технологічної мінералогії, біо- та наномінералогії, фізико-хімічного моделювання процесів мінералоутворення, мінералого-петрологічних методів розшуків корисних копалин, петрографії, літології, геохімії осадових товщ, геохімії доквілля, історії науки та ін.

Кристалохімічний напрям пов’язаний з іменами В. Соболева, О. Поваренних, М. Сливка, Е. Янчука та інших науковців. Їхні праці фактично заклали основи майбутньої української кристалохімічної школи акад. О. Поваренних. До цього напрямку належать також публікації, присвячені взаємозв’язку властивостей мінералів з їхньою кристалохімією, класифікації, номенклатурі й відповідній термінології (Є. Лазаренко, О. Поваренних, О. Матковський, М. Сливко, А. Ясинська, Ю. Мельник, В. Мельников, В. Павлишин та ін.). Уже згадувані нариси зі структурної мінералогії М. Белова виходили протягом 1950–1982 рр., після смерті вченого їх до 1993 р. публікували його учні – професори Д. Пушаровський, В. Урусов та ін. З приводу цих нарисів І. Шафрановський зазначив, що вони становили епоху в пізнанні теоретичної мінералогії, і це одна з найбільших заслуг відповідального редактора збірника Є. Лазаренка [11].

У “Мінералогічному збірнику” опубліковано результати піонерних досліджень мінералів із застосуванням нових фізичних методів. Це праці М. Сливка з оптичної спектроскопії турмаліну, Е. Янчука щодо рентгенівської спектроскопії під час вивчення валентного стану Mn в мінералах, А. Ясинської зі співавторами про магнітну сприйнятливість сфалериту й дисперсію відбитої здатності рудних мінералів, З. Бартошинського, Т. Винниченко та інших стосовно спектрів збудження люмінесценції, рентгенолюмінесценції, анізотропії, дисперсії показника заломлення діамантів та ін. Ці дослідження фактично започаткували новий напрям мінералогії – *фізику мінералів*, який згодом по-

чали інтенсивно розвивати в Інституті геохімії і фізики мінералів АН УРСР (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України).

Поняття *мінералогічна кристалографія* вперше з'явилося на сторінках "Мінералогічного збірника" у статті Є. Лазаренка "К вопросу о современных задачах советской минералогии" (1951). У 1967 р. у збірнику вийшли матеріали Першої всесоюзної міжвідомчої наради з мінералогічної кристалографії, на якій було офіційно затверджено цей напрям як самостійний. В опублікованій доповіді "Состояние и задачи минералогической кристаллографии" Є. Лазаренко зазначив, що мінералогічною кристалографією треба називати розділ кристалографії і, відповідно, мінералогії, який вивчає кристаломорфологію, внутрішню будову й онтогенію мінеральних індивідів та їхніх закономірних зростків. У збірнику опубліковані матеріали П'ятих наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка (2007. № 57, вип. 1), присвячених проблемам мінералогічної кристалографії і приурочених до 100-річчя від дня народження І. Шафрановського та 95-річчя від дня народження Є. Лазаренка. Публікації, присвячені мінералогічній кристалографії, є чи не в кожному номері "Мінералогічного збірника" (праці Т. Агафоновой, З. Бартошинського, О. Вовка, П. Вовка, В. Квасниці, Г. Піотровського, Б. Сребродольського та багатьох інших науковців).

Термобарогеохімічний напрям у 1940–1950-х роках був новим у генетичній мінералогії. У вже згаданому додатку до збірника № 3 "Критерии познания генезиса минералов и среда рудообразования" М. Єрмаков висвітлив тогочасний стан теорії рудогенезу, схарактеризував стадійність мінералоутворення, описав типи включень у мінералах, у тім числі тверді включення та їхнє генетичне значення і затверділі включення в магматичному процесі, способи утворення й генетичну класифікацію рідких і газових включень, типи гомогенізації газово-рідких включень, рідкі включення та їхню роль у гідротермальному мінералоутворенні. У "Мінералогічному збірнику" статті з термобарогеохімічної тематики досить численні. Їхніми авторами є І. Бакуменко, Ю. Долгов, В. Калюжний, Л. Колтун, Ю. Ляхов, Н. М'язь, А. Пізнюр, І. Попівняк, Д. Возняк, Г. Кульчицька, І. Наумко, М. Павлунь та ін.

Крім термобарогеохімії, у збірнику висвітлюють і інші важливі складові *генетичної мінералогії* – онтогенію, типоморфізм мінералів тощо. Зокрема, низка публікацій присвячена визначенню послідовності мінералоутворення срібної мінералізації, флюорит-барит-кварцових і алуніт-барит-кварцових жил Березівського рудного району (О. Ємець, Л. Скакун, Н. Словотенко). У другому випуску "Мінералогічного збірника" № 50 за 2000 р. опубліковано матеріали Других наукових читань імені акад. Є. Лазаренка, присвячених генетичній мінералогії. Серед них доповідь О. Матковського, П. Білоніжки й А. Ясинської "Внесок Євгена Лазаренка у розвиток генетичної мінералогії", В. Павлишина зі співавт. "Стан і перспективи генетичної мінералогії", І. Наумка й В. Калюжного "Флюїдний режим процесів мінералоутворення", П. Заріцького "Стадійність і еволюція аутигенного мінералоутворення" та ін. Цікавою є праця Г. Кульчицької "Піролітична газова хроматографія мінералів як новий метод генетичної мінералогії" (2010).

Досить багато статей у збірнику присвячено типоморфізму мінералів – золота, діаманта, піриту, кварцу, циркону тощо (З. Бартошинський, С. Бекеша, Т. Винниченко, О. Матковський, Б. Ремешило, Л. Скакун, Є. Сливко та ін.). Важливими є публікації, які стосуються комп'ютерного і фізико-хімічного моделювання процесів мінералоутворення на прикладі геологічних і біомінеральних об'єктів (Л. Скакун, Н. Словотенко, Р. Серкіз, В. Дяків та ін.).

Привертає увагу цикл статей про незвичайні природні утворення – ендегенні Ti-Mn-Fe-силікатні сферули із експлозивних структур та вулканогенно-осадових формацій України (праці І. Яценка, С. Бекеші, Н. Білик та ін., 2010–2012). Зокрема, досліджено морфологію та внутрішню будову мікросферул, особливості їхнього хімічного складу, роль легких компонентів у зв'язку з проблемою флюїдизації-експлозивного мантийного рудогенезу та ін.

На сторінках “Мінералогічного збірника” чи не вперше в країні почали висвітлювати результати досліджень з *космічної мінералогії*, яку започаткував Д. Григор'єв і підтримав Є. Лазаренко. З “легкої руки” Євгена Костянтиновича його аспірантка А. Ясинська розпочала скрупульозні мінералогічні дослідження метеоритів і взірців з Місяця. У збірнику вийшов цикл статей Є. Лазаренка й А. Ясинської під загальною назвою “Некоторые современные аспекты космической минералогии” (1970. № 24, вып. 4; 1972. № 26, вып. 1; 1976. № 30, вып. 2). Наведено результати комплексного вивчення складу і різних властивостей мінералів метеоритів та їхнього порівняння з земними утвореннями. Опубліковано праці, присвячені включенням у склі з метеориту *Жаманшин* (Ясинская, Калюжный, Набатникова, 1981), мінеральному складу і структурним взаємовідношенням фаз нікелістого заліза в метеориті *Пултуск* з аномально високими магнітними властивостями (Ясинская, Семеновко, Самойлович, 1994) і розвитку космічної мінералогії у Львівському університеті (Ясинська, 2000). Нині цей напрям успішно розвивають під керівництвом члена-кореспондента НАН України В. Семеновко у відділі космогеології і космічної мінералогії ІГМР імені М. П. Семеновка НАН України. І результати цих досліджень часто з'являються на сторінках “Мінералогічного збірника” (праці В. Семеновко, А. Гіріч, Н. Кичань та інших науковців).

Чи не найчисленнішими публікаціями в збірнику є статті *регіонально-мінералогічного спрямування*. Зокрема, спеціальний випуск збірника (1983. № 37, вып. 2) присвячено матеріалам виїзної сесії УМТ “Проблеми регіональної мінералогії” (1982). Низка публікацій пов'язана з відкриттям нових чи знахідками рідкісних мінералів або їхніх різновидів у різних регіонах України. Серед них донбасит і тарасовіт у Донбасі та брункіт у Передкарпатті (Є. Лазаренко), карпатит у Закарпатті (Г. Піотровський), Mn-феростильпномелан у Чивчинських горах Карпат і данеморит у силікатно-карбонатних манганових рудах Чивчин (О. Матковський), хлорофеїт у рифейських вулканах Західної Волині (В. Шашкіна), геарксутит у пержанських метасоматитах на Житомирщині (Ю. Мельник, Н. Разумеева), чемберсит у калійних рудах Передкарпаття (П. Білоніжка, О. Винар, П. Вовк та ін.), ільваїт у рудах Берегівського родовища на Закарпатті (А. Ясинська), алтаїт і гесит у складі золотого зруденіння Рахівщини (О. Матковський, А. Ясинська, В. Степанов), граутит у графітових рудах Побужжя (Л. Скакун, Б. Манчур, А. Мартишин), кусонгіт у вулканокластичних породах Українського щита (Н. Білик, І. Яценко, І. Побережська, В. Степанов) та ін. Опубліковано узагальнювальні праці стосовно окремих мінералів у геологічних утвореннях України – апатиту, алуніту, бариту (О. Матковський), берилу, опалу (Є. Сливко) та ін.

У 1990 р. у збірнику вийшла узагальнювальна стаття О. Матковського “Мінералогический очерк Украинских Карпат”, у якій проаналізовано стан мінералогічної вивченості регіону, головні мінеральні комплекси й нові дані з мінералогії, зокрема, перелічено понад 330 мінеральних видів і різновидів, наведено їхню кількість і відсотковий вміст за окремими класами порівняно з середнім умістом у земній корі й на території України.

У "Мінералогічному збірнику" опубліковано досить багато статей з *прикладної та екологічної мінералогії*. Про важливість мінералогічного картування в Україні, доцільність складання за єдиним планом зведених мінералогічних карт і залучення мінералогічного картування до комплексу методів з геологічного вивчення територій писали ще 1967 р. (№ 21, вип. 1) Є. Лазаренко, О. Матковський і М. Сливко. Мінералогічне картування почали широко застосовувати у 1980–1990-х роках під час вивчення золотого зруденіння в Закарпатті й у північно-західній частині Українського щита. Їхнім результатам присвячені публікації О. Матковського, А. Ясинської, Б. Ремшила, Л. Скакуна, Є. Сливко, У. Феношин та інших дослідників. У Закарпатському регіоні завдяки мінералогічному картуванню розроблено мінералого-технологічну типізацію руд Берегівського й Мужівського родовищ золота (Матковський, Скакун, 1995).

Прикладне спрямування мають неординарні праці "Методи інтенсифікації процесів бактеріального окиснення та вилуговування мінералів і руд" (Серебряна, Тонкова, 2010), "Компонентний склад штучного каменю історичної частини м. Львова" (Сеньковський, Степанов, Андріяшева, Побережська, 2011), "Ресурсний потенціал кремнію в Україні та можливість використання вітчизняного кремнію у відновлювальній енергетиці" (Гулій, Бочевар, 2013) та ін.

Останніми десятиліттями В. Дяків з учнями й колегами опублікував у "Мінералогічному збірнику" низку статей екологічного спрямування, пов'язаних з розробкою родовищ кам'яної і калійних солей Карпатського регіону. Публікації присвячені хімічному й мінеральному складу відходів збагачення калійних руд Стебницького родовища (2009), моделі розвитку прибортового соляного карсту і його ролі у формуванні стійкого гідроізоляційного профілю в процесі затоплення Домбровського кар'єру в Калуші (2016), мінералого-геохімічним закономірностям самоізоляції та еволюції карстових гідрогеологічних систем зони техногенезу соляних родовищ Карпатського регіону (2018) та ін. З техногенним мінералоутворенням пов'язана праця А. Стеценко, В. Іванченка та В. Стеценка "Особливості мінерального та хімічного складу травертинів природно-техногенного походження у Криворіжжі" (2018).

Численними є в "Мінералогічному збірнику" публікації з *біомінералогії*. У спеціальному випуску (1991. № 45, вип. 1) наведено матеріали виїзної сесії УМТ, присвяченої 125-річчю акад. В. Вернадського. Збірник відкриває фундаментальна стаття М. Юшкіна "Мир биомінералів и проблемы биомінералогии", у якій схарактеризовано об'єкти біомінералогії, механізми біомінералоутворення, генетичні типи біомінералів. Наприкінці ХХ ст. розпочато цілеспрямовані дослідження жовчних каменів із застосуванням онтогенічного аналізу, рентгенівської топографії, комп'ютерного моделювання та інших методів. Результати робіт у збірнику регулярно публікували Ф. Зузук, В. Дяків та У. Борняк.

Особливе місце на сторінках "Мінералогічного збірника" посідає розділ "*Історія науки*". Тут публікують інформацію стосовно історії розвитку мінералогії загалом та її розділів, а також геологічних установ і видатних учених. Зокрема, окремі номери збірника містять матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 150-річчю Мінералогічного музею Львівського університету і 90-річчю від дня народження академіка Є. Лазаренка, на тему "Мінералогія і мінералогічні музеї у ХХІ столітті" (2002) та 140-річчю кафедри мінералогії ЛНУ імені Івана Франка, на тему "Мінералогія: історія, теорія і практика" (2004). У 2005 р. збірник присвячено 60-річчю геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка, 2008 р. – пам'яті засновника і завідувача кафедри петрографії Львівського університету, видатного мінералога і петролога акад. В. Соболева,

2012 р. – 150-річчю від дня народження акад. В. Вернадського, 2013 р. – 100-річчю від дня народження засновника термобарогеохімії М. Єрмакова, 2014 р. – 150-річчю заснування кафедри мінералогії у Львівському університеті, 2015 р. – 70-річчю геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка. У двох випусках збірника № 62 за 2012 р. опубліковано матеріали Сьомих наукових читань імені акад. Є. Лазаренка, присвячених 100-річчю від дня його народження, на тему “Розвиток ідей академіка Євгена Лазаренка в сучасній мінералогії”.

Спеціальні випуски “Мінералогічного збірника” містять матеріали різних наукових форумів. Серед них “Перспективи золотоносності надр України” (1995. № 48, вип. 1), “Наукові основи прогнозування, пошуків та оцінки родовищ золота” (2001. № 51, вип. 1), “Мінералогія і мінерагенія Карпатського регіону” (2008. № 59, вип. 2), Десяті читання імені акад. Є. Лазаренка, присвячені стану реалізації задуманих і розпочатих ученим наукових праць з мінералогії України та Карпато-Балканської гірської системи (2016. № 66, вип. 1), Одинадцять наукових читання імені акад. Є. Лазаренка, присвячені 100-річчю заснування Українського геологічного комітету (2018. № 68, вип. 1). Внесок наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка у розвиток сучасної мінералогії проаналізовано в спеціальній публікації О. Матковського та Є. Сливко (2021. № 71).

У розділі “Дискусії, критика, бібліографія” останнім часом опубліковано рецензії І. Наумка на п'ятий том “Мінералогічна спадщина Володимира Івановича Вернадського” ювілейної серії “Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського” (2013) та М. Братуся на дві останні книги з циклу “Мінерали Українських Карпат” – “Силікати” і “Процеси мінералоутворення” (2017).

Зацікавила читачів праця Г. Кульчицької зі співавт. “Пропозиції щодо правопису українських синонімів латинописних назв мінералів” (2017), пов'язана з підготовкою монографії “Українська номенклатура мінералів” (див. статтю Г. Кульчицької, Д. Черниш та Л. Сетаї у цьому збірнику), а також праця А. Радченко “Наукова періодика з мінералогії в Україні: напрями розвитку” (2018).

На завершення наголосимо на беззаперечно важливому значенні “Мінералогічного збірника” у зародженні, формуванні й розвитку всесвітньовідомих наукових шкіл, які офіційно затверджені Міністерством освіти і науки України (1994) у Львівському національному університеті імені Івана Франка, – мінералогічної академіка Євгена Лазаренка і термобарогеохімічної професора Миколи Єрмакова. Ці школи успішно функціонують і розвиваються до нині [4–6, 8, 10].

Вебсайт “Мінералогічного збірника” –

<http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/mineralogy>

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бетехтин, А. Г. (1949). Минералогический сборник № 1, 1947 и № 2, 1948 Львовского геологического общества. *Зап. Всесоюз. минерал. об-ва, 4*, 293–296.
2. Бетехтин, А. Г. (1950). Минералогический сборник № 3 Львовского геологического общества при Львовском государственном университете им. Ив. Франко. *Зап. Всесоюз. минерал. об-ва, 4*, 311–314.
3. Білоніжка, П., Матковський, О., Павлунь, М., Сливко, Є. (2010). *Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2010)*. Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка.

4. Ляхов, Ю., Павлунь, М., М'язь, Н. (2003). Термобарогеохімічна школа професора М. П. Єрмакова (до 90-річчя з дня народження). *Мінерал. зб.*, 53 (1–2), 171–177.
5. Матковський, О. (2016). Мінералогічна школа академіка Євгена Лазаренка та її внесок у розвиток сучасної мінералогії. *Мінерал. зб.*, 66 (2), 3–23.
6. Матковський, О. (2019). Внесок у розвиток української мінералогії вчених, опосередковано пов'язаних з мінералогічною школою академіка Євгена Лазаренка. *Мінерал. зб.*, 69 (1–2), 3–15.
7. Матковський, О., Сливко, Є. (2010). Шістдесят номерів Мінералогічного збірника. *Мінерал. зб.*, 60 (1), 3–8.
8. Матковський, О., Наумко, І., Павлунь, М. (2017). Термобарогеохімічна школа професора Миколи Єрмакова та її внесок у розвиток генетичної мінералогії й учення про родовища корисних копалин. *Мінерал. зб.*, 67 (1), 3–37.
9. Матковський, О., Білоніжка, П., Скакун, Л., Сливко, Є. (2004). *Кафедра мінералогії Львівського національного університету імені Івана Франка (1864–2004)*. Львів: Видавн. центр Львів. ун-ту.
10. Павлунь, М., Матковський, О., Сливко, Є., Білоніжка, П., Іваніна, А. (2020). *Геологічному факультету Львівського національного університету імені Івана Франка 75 років*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
11. Шафрановский, И. И. (1996). *Кристаллография в СССР (1917–1991)*. Санкт-Петербург: Наука.
12. Шафрановский, И. И., Франк-Каменецкий, В. А., Елисеев, Э. Н. (1972). Двадцать пять номеров "Минералогического сборника". *Минерал. сб.*, 20 (1), 3–10.

REFERENCES

1. Betekhtin, A. G. (1949). Mineralogical Collection No. 1, 1947 and No. 2, 1948 of the Lvov Geological Society. *Proceedings of the All-Union Mineralogical Society*, 4, 293–296. (in russian)
2. Betekhtin, A. G. (1950). Mineralogical Collection No. 3 of the Lviv Geological Society at the Ivan Franko Lviv State University. *Proceedings of the All-Union Mineralogical Society*, 4, 311–314. (in russian)
3. Bilonizhka, P., Matkovskiy, O., Pavlun, M., & Slyvko, Ye. (2010). *Faculty of Geology of the Ivan Franko National University of Lviv (1945–2010)*. Lviv: Publishing Centre of Ivan Franko National University of Lviv. (in Ukrainian)
4. Lyakhov, Yu., Pavlun', M., & Mjaz', N. (2003). Professor M. P. Yermakov Thermobarogeochemical Scientific School (on the 90th anniversary of his birthday). *Mineralogical Collection*, 53 (1–2), 171–177. (in Ukrainian)
5. Matkovskiy, O. (2016). Academician Yevhen Lazarenko Mineralogical School and its contribution to the development of modern mineralogy. *Mineralogical Collection*, 66 (2), 3–23. (in Ukrainian)
6. Matkovskiy, O. (2019). Contribution to the development of Ukrainian mineralogy of the scientists, indirectly related to the Mineralogical School of the Academician Yevhen Lazarenko. *Mineralogical Collection*, 69 (1–2), 3–15. (in Ukrainian)
7. Matkovskiy, O., & Slyvko, Ye. (2010). Sixty numbers of Mineralogical Review. *Mineralogical Review*, 60 (1), 3–8. (in Ukrainian)

8. Matkovskiy, O., Naumko, I., & Pavlun, M. (2017). Professor Mykola Yermakov Thermobarogeochemical School and its contribution to the development of genetic mineralogy and the theory of mineral deposits. *Mineralogical Review*, 67 (1), 3–37. (in Ukrainian)
9. Matkovskiy, O., Bilonizhka, P., Skakun, L., & Slyvko, Ye. (2004). *Department of Mineralogy of Ivan Franko National University of Lviv (1864–2004)*. Lviv: Publishing House of the Lviv University. (in Ukrainian)
10. Pavlun, M., Matkovskiy, O., Slyvko, Ye., Bilonizhka, P., & Ivanina, A. (2020). *Seventy-Five Years of the Faculty of Geology of the Ivan Franko National University of Lviv*. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. (in Ukrainian)
11. Shafranovskiy, I. I. (1996). *Crystallography in the USSR (1917–1991)*. Sankt-Petersburg: Nauka. (in russian)
12. Shafranovskiy, I. I., Frank-Kamenetskii, V. A., & Yeliseev, E. N. (1972). Twenty five numbers of “Mineralogical Collection”. *Mineralogical Collection*, 20 (1), 3–10. (in russian)

Стаття: надійшла до редакції 26.06.2022
прийнята до друку 29.08.2022

Orest Matkovskiy, Iryna Poberezhska, Yevheniia Slyvko

Ivan Franko National University of Lviv,
4, Hrushevskoho St., Lviv, Ukraine, 79005,
emslivko@i.ua

SEVENTY-FIVE YEARS OF THE “MINERALOGICAL COLLECTION”

Information about the first periodical publication of the mineralogical direction in Ukraine – “Mineralogical Collection”, founded on the initiative of Ye. Lazarenko in 1947, – is highlighted. Yevhen Kostiantynovych was the responsible editor of the Collection until the end of his life. Since 1979, this function has been performed by his student – Professor of the Department of Mineralogy O. Matkovskiy. The first 17 numbers of the “Mineralogical Collection” were published annually under the auspices of the Lviv Geological Society in the Publishing House of Ivan Franko State University of Lviv. On the initiative of Ye. Lazarenko, the Society's library began exchanging geological literature with libraries not only of the country but also of foreign countries in 1949. Thanks to this, the “Mineralogical Collection” was read by the world geological community. In 1964, the Collection was transferred to the rank of a republican interdepartmental publication; until 1976, four issues of the same number were published annually, later – two, from 2021 – one. Before the collapse of the USSR, the Collection was published in russian with a summary in English, during 1991–2008 – in Ukrainian with a summary in English, in 2009–2015 – with a summary in English and russian, from 2015 – with an extended summary in English. Currently, the articles in the “Mineralogical Collection” are printed in Ukrainian or English; from 2021, the editorial board will not accept russian-language works and articles from russia.

The significance of the Collection in the development of mineralogy not only in the country, but also in general is difficult to overestimate. A number of scientific directions of contemporary mineralogy were initiated on its pages: structural mineralogy and crystal chemistry, mineralogical crystallography, the study of fluid inclusions in minerals (thermobarogeochemistry), regional

and cosmic mineralogy, etc. The Collection publishes original scientific articles containing the results of theoretical and experimental research, historical reviews, reviews of scientific works, chronicles of scientific events, etc. The topics of the "Mineralogical Collection" are as follows: mineralogy, geochemistry, petrology, ecology (mineralogical crystallography, structural mineralogy, crystallochemistry, regional and cosmic mineralogy, applied mineralogy, biomineralogy, nanomineralogy, technological mineralogy, physicochemical modelling of mineralization processes, mineralogical-petrological methods of prospecting for minerals, petrography, lithology, geochemistry of sedimentary strata, geochemistry of the environment etc.).

The "Mineralogical Collection" was extremely important in the birth, formation and development of world-famous scientific schools, which were officially approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine (1994) at the Ivan Franko National University of Lviv. These are the Mineralogical School of Academician Yevhen Lazarenko and the Thermobarogeochemical School of Professor Mykola Yermakov, which are successfully functioning and developing today.

Key words: "Mineralogical Collection", periodical, mineralogy, Ye. K. Lazarenko, Ivan Franko National University of Lviv.